

**Prawo spadkowe (testament)  
i jego tajemnice**

---

dr hab. Konrad Osajda, LL.M.  
WPiA UW

---

---

---

---

---

---

---

---

**Historia współczesnego polskiego  
prawa spadkowego**

- miejsce regulacji – KC z 1964 r. (poprzednio: dekret o prawie spadkowym z 1946 r.) + konstytucyjna ochrona dziedziczenia
- wzór: prawo austriackie, niemieckie i francuskie
- istotne najnowsze nowelizacje:
  - a) dziedziczenie gospodarstw rolnych
  - b) notarialne poświadczenie dziedziczenia
  - c) krąg spadkobierców ustawowych
  - d) zapis windykacyjny
  - e) zasadą przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza oraz, w konsekwencji, ograniczona odpowiedzialność za długi spadkowe (w toku)

---

---

---

---

---

---

---

---

**Zasady polskiego prawa spadkowego**

- dziedziczenia
- swobody testowania
- *favor testamenti*
- ochrony rodziny

---

---

---

---

---

---

---

---

### **Skład spadku**

- charakter cywilnoprawny
- charakter majątkowy
- niezwiązane w sposób ścisły z osobą zmarłego
- nieprzechodzące na określone osoby niezależnie od ich statusu spadkobierców

---

---

---

---

---

---

---

---

### **Powołanie do spadku**

- testament
- ustawa
- brak umów dziedziczenia

---

---

---

---

---

---

---

---

### **Dziedziczenie ustawowe**

- uzasadnienie aksjologiczne
- I grupa: dzieci i małżonek (min.  $\frac{1}{4}$ )
- II grupa: małżonek ( $\frac{1}{2}$  lub cały spadek) i rodzice
- III grupa: rodzice
- IV grupa: rodzeństwo
- V grupa: zstępni rodzeństwa
- VI grupa: dziadkowie
- VII grupa: pasierbowie
- VIII grupa: gmina ostatniego miejsca zamieszkania
- IX grupa: Skarb Państwa

---

---

---

---

---

---

---

---

**Pojęcie testamentu**

- czynność prawna
- *mortis causa*
- jednostronna
- odwołalna
- sformalizowana
- o osobistym charakterze
- wyłączna

---

---

---

---

---

---

---

---

**Zdolność testowania**

---

pełnoletni i nieubezwłasnowolniony

---

---

---

---

---

---

---

---

**Formy testamentu**

- zasada: swoboda wyboru formy i ich ekwiwalentność (ale: zapis windykacyjny)
- rodzaje form: zwykłe (ważne bezterminowo) i szczególne (nie zawsze można sporządzić; traci moc po 6 miesiącach od ustania okoliczności uzasadniających sporządzenie)
- notarialny
- holograficzny
- allograficzny
- ustny
- podróżny
- wojskowy

---

---

---

---

---

---

---

---

### Treść testamentu

- zasada: pełna swoboda (prawo polskie nie zna kodycyłu)
- powołanie spadkobiercy (ograniczenia: niedopuszczalne warunkowe i terminowe)
- substytucja (niedopuszczalna powiernicza)
- zapisy (zwykłe i windykacyjne)
- polecenia
- powołanie wykonawcy testamentu
- dyspozycje niemajątkowe (np. opieka dla dzieci)
- wyłączenie od spadkobrania
- wydziedziczenie (tylko jeśli ustawowa przesłanka)

---

---

---

---

---

---

---

---

### Nabycie spadku

- *ex lege* z chwilą jego otwarcia (brak instytucji *hereditas iacens*)
- dopuszczalne oświadczenia spadkobiercy: przyjęcie wprost, przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza, odrzucenie
- urzędowy dowód nabycia: sądowe stwierdzenie nabycia spadku albo notarialne poświadczenie dziedziczenia

---

---

---

---

---

---

---

---

### Dział spadku

- kończy istniejącą od otwarcia spadku wspólność spadkową
- niekonieczny
- sposoby: umowa, sąd
- rezultat: podział fizyczny, podział cywilny
- przy dziedziczeniu ustawowym i gdy między zstępny i małżonkiem uwzględnia się wcześniej dokonane darowizny
- podział spadku w testamencie (?)

---

---

---

---

---

---

---

---

## Odpowiedzialność za długi spadkowe

- funkcja norm prawa spadkowego: ochrona woli spadkodawcy, interesów spadkobierców i wierzycieli
- zasada: śmierć nie kończy odpowiedzialności za długi – dalej „odpowiada” pozostawiony majątek
- ograniczenia odpowiedzialności za długi:
- do przyjęcia spadku: odpowiedzialność tylko z majątku spadkowego
- po przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza: odpowiedzialność tylko do wartości majątku odziedziczonego
- odrzucenie spadku: brak odpowiedzialności
- ponoszący odpowiedzialność: spadkobiercy i zapisobiercy windykacyjni

---

---

---

---

---

---

---

---

## Zachowek

- uprawnieni: zstępni, małżonek i rodzice, pod warunkiem, że byliby powołani do dziedziczenia z ustawy
- zobowiązani do zapłaty: spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjni, obdarowani (darowizna dokona w ciągu 10 lat przed otwarciem spadku, chyba że zobowiązany sam jest uprawniony do zachowku, bo odpowiada bez względu na to, kiedy darowiznę otrzymał, odpowiada w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny; jeśli sam uprawniony do zachowku to odpowiada jedynie wartością ponad swój zachowek)
- wysokość:  $\frac{1}{2}$  albo  $\frac{2}{3}$  udziału spadkowego, jaki osoba by dziedziczyła
- uwzględnia się świadczenia otrzymane wcześniej przez uprawnionego (np. darowizny)

---

---

---

---

---

---

---

---

## Polskie prawo spadkowe: teoria i praktyka Konkluzje

- brak świadomości znaczenia dyspozycji na wypadek śmierci, zwłaszcza w kontekście stosunków rodzinnych oraz prowadzonej działalności gospodarczej
- brak rozwiniętego *estate planning* jako ważnej usługi pomagającej uregulować sprawy na wypadek śmierci

---

---

---

---

---

---

---

---

**Bardzo dziękuję za uwagę**

---

---

---

---

---

---

---